

Veiledning om hold av mus

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Denne brosjyren er utarbeidet av Mattilsynet i samarbeid med Norges Zoohandleres Bransjeforening og Dyrevernulliansen

www.mattilsynet.no

Norges Zoohandleres Bransjeforening: www.nzb.no
Dyrevernulliansen: www.dyrevernulliansen.org e-post: post@dyrevernulliansen.org

Til dyreeiere og de som tenker på å bli det

Å holde kjæledyr medfører et stort ansvar. Et dyr er ikke en "bruk og kast" vare, men et levende, følende individ som må behandles med omsorg og respekt for sin egenart. Som dyreeier må du spørre: hva kan jeg gjøre for at dyret får et godt liv, sett med dyrets øyne? Tenk nøye gjennom om et kjæledyr passer inn i ditt daglige liv. Hvis du velger å bli dyreeier har du ansvar for:

...å skaffe deg kunnskap om dyrets behov

Kjæledyr har behov for aktivisering og et levested som er tilpasset arten. Dyreatens levested i naturen gir en pekepinn om hvilke behov kjæledyret ditt har, for eksempel å være sammen med andre dyr av samme art, ha mulighet for å gjemme seg på et trygt sted eller å utforske nye miljøer. Hvis dyret ikke får oppfylt sine naturlige behov vil det føre til dårlig velferd. Dyr som kjeder seg, er ensomme, utrygge eller frustrert på annen måte kan utvikle atferdsforstyrrelser som overdreven aggresjon, urolighet eller slikking/plukking av pels/fjær. Sett deg grundig inn i hvilke behov kjæledyret ditt har ved å lese litteratur om arten.

...å aktivt forebygge sykdom, skade og smerte hos dyret

Som eier har man ansvar for å forebygge sykdom, hindre spredning av eventuell smitte, og begrense dyrets lidelse hvis det blir sykt eller skadet. Dette innebærer å vurdere om veterinær bør konsulteres. Noen ganger kan det forsvarlige være å avlive et lidende dyr fremfor å utsette det for langvarig smertefull behandling. Dette kan veterinæren hjelpe deg å vurdere. Avlivning av kjæledyr skal bare utføres av veterinær eller andre personer som vet hvordan dyret skal avlives momentant, uten å utsettes for lidelse.

Andre ting å tenke over:

Barn og dyr – Ikke alle dyr egner seg for barnefamilier. Barn må lære at dyr skal behandles forsiktig, og at dyr ikke er leker.

Godt naboskap – Kjæledyr kan oppfattes sjenerende av naboer, men et vel fungerende dyrehold medfører sjelden alvorlige konflikter. Vis hensyn.

Ansvarlig avl – Bare friske, velfungerende dyr bør brukes i avl. Ukritisk avl kan føre til genetiske defekter som igjen kan føre til lidelse for dyrene. Velg alltid et friskt og velfungerende dyr som kjæledyr og forebygg uønsket formering. Husk at du som dyreeier har ansvar for at dyrets eventuelle unger får gode hjem.

Hilsen Mattilsynet

Som "byttedyr" er musa ofte på utkikk etter fiender og den har et stort behov for trygghet og å kunne gjemme seg bort.

Musas biologi og atferd

Tam-musa er en domestisert form av husmus (*Mus musculus*). Husmusa er en tilpasningsdyktig gnager som finnes i et antall underarter stor sett over hele jorden. Husmus er fra naturens side nesten altetende. I naturen lever de i familiegrupper av varierende størrelse og tolererer ikke fremmede individer på sitt territorium. De bruker mye tid på å skaffe mat, pare seg og passe unger. Mus er et yndet byttedyr for mange rovdyr, fugler og krypdyr, og de må stadig være på vakt. De lever livet i et høyt tempo og blir sjelden mer enn ett til to år gamle.

Mus blir kjønnsmodne i seks til åtte ukers alderen og hunnene kommer i brunst omkring hver femte dag. Drekthetstiden er normalt 20-21 dager, men kan vare helt opp til 28 dager hvis parringen skjer i første brunstperioden etter en fødsel. Det normale antall unger i et kull er 4-7, men dette kan variere. Mus dier sine unger til de er ca. 3 uker gamle og ungene er selvstendige når de er 4-5 uker. I vill tilstand kan husmusa, under gunstige forhold med god næringstilgang og trygghet, få 5-6 ungekull i året. Unngå å røre musungene eller skifte på redematerialer før ungene er 1-2 uker gamle. Dette fordi enkelte hunner reagerer negativt på fremmede lukter i denne perioden.

Som tamdyr og kjæledyr har musene gjennom mange generasjoner blitt roligere i gemyttet og de blir fort tamme og kontaktsøkende. De har likevel bevart mange av sine opprinnelige instinkter, for eksempel redselen for høye lyder og brå fallende bevegelser. Som "byttedyr" er musa ofte på utkikk etter fiender og den har et stort behov for trygghet og å kunne gjemme seg bort. Synet er ikke spesielt godt, men hørselen og luktesansen er meget godt utviklet. Med daglig omgang og stell lærer musene sine eieres lyder og lukter å kjenne og de vil fort bli tillitsfulle.

Tam-musa er 7-8 cm med en hale som er omtrent like lang. Det er den hvite musa, en albino form av den brune husmusa, som er stamformen til våre dagers tamme mus. Det finnes i dag et stort antall ulike fargevarianter og pelstyper. Mus med ekstra glinsende pels, langhårete og krøllede pels er etter hvert blitt vanligere. Størrelsen kan også variere mye mellom de forskjellige variantene av tam-mus, fra den aller minste japanske dansemusa til de betydelig større engelske utstillingsmusene.

Hva du bør tenke over - før du skaffer deg mus

Mus er små og skjøre dyr som krever forsiktig håndtering. Barn må lære dette, og

Det går vanligvis greit å holde to eller flere mus av samme kjønn sammen for å unngå uønsket formering. Det beste er at musene er så unge som mulig når de settes sammen.

en voksen person bør ha overoppsyn med håndteringen av dyret. Mus bør ikke holdes i familier hvor man også har katt eller hund med sterkt jaktinstinkt.

Tam-musa er som flokkdyr avhengig av artsfrender for å trives. Velger man å ha mus av forskjellig kjønn sammen vil det nesten uten unntak resultere i avkom. Man har da ansvar for at museungene omplasseres til ansvarsfulle hjem. Det er begrenset hvor mange mus man selv kan ta vare på og dyrene bør derfor ikke formere seg ubegrenset. Det går vanligvis greit å holde to eller flere mus av samme kjønn sammen for å unngå uønsket formering. Det beste er at musene er så unge som mulig når de settes sammen. Da tilpasser de seg best til hverandre og man vet hvor gamle de er. En mus blir i fangenskap sjelden mer enn 2-3 år gammel.

Musene i ferien

Før man går til anskaffelse av mus bør man tenke gjennom hva som må gjøres i ferier o.l. Det er viktig at man har ansvarsfulle personer i sin omgangskrets som kan være avløsere når det trengs. Gi nøye instruksjoner om de daglige rutiner for fôring og stell og oppgi også telefonnummer til veterinær i tilfelle noe uforutsett skulle skje. Er det absolutt nødvendig kan buret selvfølgelig tas med i bilen på en reise, men det beste for musene er vanligvis å få slippe bilturen med uvante lyder, lukter, trekk og andre stressfaktorer. Dyr som ikke er i topp kondisjon og dyr med diende unger må ikke utsettes for transport eller andre stressende begivenheter.

Krav til miljø og nødvendig utstyr

Tam-mus er det rimeligste kjæledyr alternativet i innkjøp og hold, og den koster normalt 60-100 kr i en dyrebutikk. Det er mange forskjellige varianter av egnede bur i handelen, så prisene varierer. Et gammelt fuglebur eller et akvarium kan gjøre nytten, husk bare på at spilene på buret må sitte tett og være i orden og det må lages et lokk av sprinkler over akvariet. Mus kan hoppe og de trenger kun en liten åpning for å komme ut.

Burets størrelse bør i stor grad bestemmes av hvor mange mus som skal bo der. Et bur beregnet for 2 mus bør ikke være mindre enn 40x30x20 cm, og helst større.

Som bunnlag i buret kan det brukes sagflis, kutterflis, kattesand, presset strøpellets, eller en blanding av de forskjellige typene. Bunnlaget bør være ganske tykt, for musene elsker å grave. Bunnlaget har også som oppgave å absorbere fuktighet og lukt.

Mus har stort behov for mosjon og stimuli. Vi har gjort dem delvis "arbeidsløse" ved å la dem leve i fangenskap i bur med trygghet og fast tilgang på mat. For å kompensere for dette er det viktig at buret innredes slik at musene får gode muligheter til å utfolde seg.

Forskjellige typer løpehjul, klatrestativer og andre "mosjonsapparater" fåes kjøpt i dyrebutikkene. Dorullkjerner og andre former for papp- eller plastrør er fine aktivitets- og skjulesteder. Små, friske grener fra løvtrær vil de også sette pris på, både som gnageobjekt og klatrestativ. Musene må ha steder å kripe inn i og bygge reir i. Et lite hus av tre eller en del av en blomsterpotte kan fungere bra som et trygt sted hvor de raskt vil bygge et rede. Tørt fint gress, papir uten trykksverte og små tøybiter er gode redematerialer. Disse må skiftes ut fra tid til annen. Overdreven gnaging på sprinklene i buret kan tyde på dårlig velferd. Musene trenger kanskje større bur, flere aktivitetsobjekter eller mer tid utenfor buret.

Mus trives godt i vanlig romtemperatur. Plasser buret på et lyst, åpent og trekkfritt sted opp fra gulvet, ikke i direkte sollys eller for nær varmeovner. I varmt vær må man sørge for god lufting ettersom mus lett blir overopphetet. Mus har god hørsel og blir skremt av høye lyder. Lydnivået i rom der mus oppholder seg bør derfor være lavt.

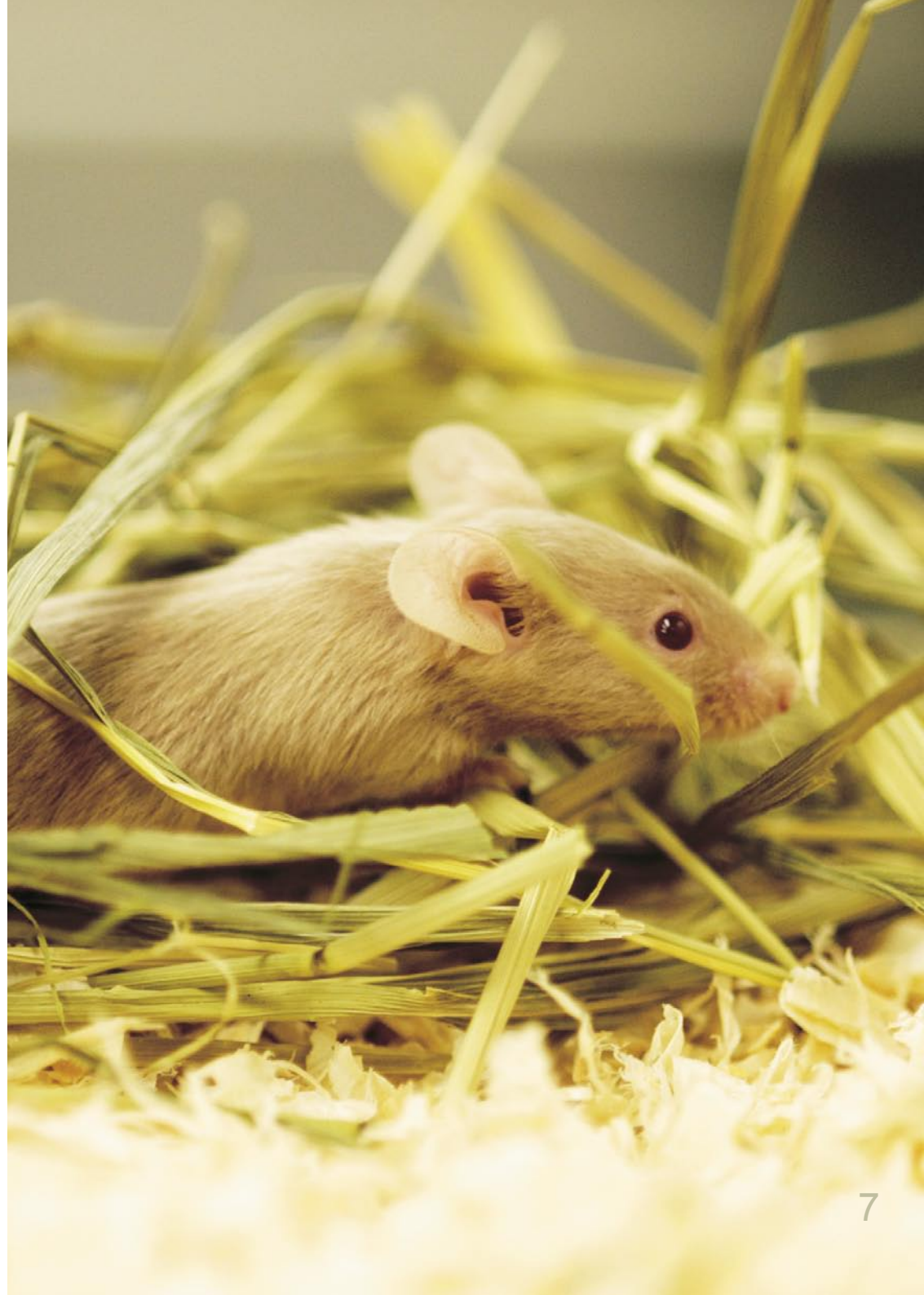
Rengjøring

Godt renhold er viktig i alle bur til kjæledyr. Det vil bidra til en god trivsel både for dyrene og oss og virke forebyggende mot en rekke sykdommer. Mus gjør stort sett fra seg urin på faste plasser i buret, men hannmusen har også for vane å markere sitt revir med urin. Det er spesielt dette som gjør at et musebur må rengjøres oftere enn bur til mange andre gnagere.

Fôring

Mus tilhører gnagerfamilien, men er i prinsippet nesten altetende. De lange gnagertennene vokser gjennom hele livet og det er veldig viktig at de har god tilgang på hardt fôr som gjør at tennene slites naturlig. Mus må fôres og stelles hver dag. Det er ved den daglige omgangen med dyrene du lærer dem å kjenne, og de deg.

Gode frøblandinger til mus får du kjøpt i dyrebutikkene. I enkelte butikker har de også spesielle musepellets som inneholder bl.a. animalsk protein som

Hyppig og vennlig håndtering gjør at musene føler seg trygge og blir tamme.

mus også trenger for å trives. Solsikke- og hampefrø liker de godt, men dette må bare gis i begrenset mengde da det er veldig fettholdig. Det finnes også i handelen spesielle kalk- og saltsteiner som musene liker å gnage på. Ferske kvister av løvtrær og hundekjeks er bra som gnageobjekter. Ellers kan man bruke mye fra husholdningen. Frukt og forskjellige sorter grønnsaker bør stå på menyen, for eksempel eple, pære, gulrøtter, kålrot og kokte poteter. Gi fersk mat i små porsjoner slik at det ikke blir liggende og forderves. Fjern alt ferskt fôr fra dagen før ved hver fôring. Maten bør om mulig festes til burveggen for å unngå at den infiseres av avføring.

Mus må alltid ha tilgang på friskt vann, som best gis fra en drikkeflaske. Vann som blir gitt i en åpen skål blir fort tilgriset. Vannbehovet hos mus vil variere etter hvor mye vann de får i seg gjennom maten.

Håndtering

Håndtering av musene går greit når de har blitt vant til hendene dine og lukten din. Opptre rolig med forsiktige bevegelser og unngå høye lyder. De kan løftes forsiktig i halen og deretter holdes løst i nakkeskinnet med den andre hånden. Hyppig og vennlig håndtering gjør at musene føler seg trygge og blir tamme.

Bruk aldri tvang og hold aldri musa for hardt. Redde mus kan bite, og skremmende opplevelser med håndtering vil også kunne gjøre musa folkesky. Hardhendt eller uvøren håndtering kan skade musa fysisk. Barn må lære at mus ikke er leketøy, men individer som må behandles respektfullt. Pass også på så musa aldri faller i gulvet.

Musene bør jevnlig få mosjonere og gå på oppdagelsesferd i trygge omgivelser utenfor buret. Hold oppsyn med dyra når de løper fritt og pass på at de ikke glemmer seg bort eller at det oppstår farlige situasjoner.

Helse og sykdom

En frisk mus skal være ganske aktiv, alltid på farten og nysgjerrig. Halen skal være glatthudet og fri for buktninger. Musa skal ikke være for tynn eller tykk. Fete mus er ofte gamle eller feilernærte. Øyne, ører, nese og munn skal være rene, uten å renne eller lukte vondt. Pelsen skal være jevn, blank og velpleiet, uten hårløse områder. Det må ikke være tegn til lammelser når den beveger seg. Den skal ikke motsette seg forsiktig håndtering og den skal være forholdsvis lett å fange.

Hvis du holder god hygiene i musenes hjemmemiljø og gir dem riktig mat og rent drikkevann vil du sjelden oppleve at dyra blir syke.

Det kan ofte være vanskelig å oppdage om musa er syk fordi mus er flinke til å skjule at det er noe som feiler dem. Ved daglig omgang med dyrene må man alltid se etter om noe er annerledes eller de oppfører seg uvanlig. Dette kan i så fall være symptomer på at noe er galt. Hvis du holder god hygiene i musenes hjemmemiljø og gir dem riktig mat og rent drikkevann vil du sjelden oppleve at dyra blir syke. Skulle du likevel mistenke at noe er galt bør du kontakte veterinær for råd.

Noen vanlige lidelser hos mus:

Tannproblemer oppstår ofte som følge av en unormal, kraftig vekst av de lange gnagertennene. Musa får problemer med å spise normalt og får dårlig appetitt og vekttaap.

Diaré kan være forårsaket av en bakterieinfeksjon, bedrevet fôr, encellede parasitter eller andre forhold. Problemene oppstår oftest når musene holdes under dårlige hygieniske forhold.

Tyzzers sykdom forårsakes av en bakterie (*Clostridium piliformis*) og er en alvorlig sykdom, ofte med dødelig utgang. Symptomer er diaré og manglende appetitt.

Bendelorm og rundorm kan gi diaré, dårlig almenntilstand og vekttaap. Påvises ved laboratorieundersøkelse av avføringen. Det finnes medikamenter å behandle innvollsorm med.

Forkjølelse – Den primære årsaken til forkjølelse er som oftest virus eller bakterier som smitter lettere hvis det er dårlig hygiene i museburet. Symptomer er pipende lunger, rennende nese og tung, pipende pust.

Svulster har en tendens til å være ondartete hos mus.

Hudbyller er ofte forårsaket av bitt fra andre mus. Leger seg som oftest selv etter en tid.

Disse brosjyrene er et samarbeidsprosjekt mellom Mattilsynet og interesseorganisasjoner. Hensikten er å gi grunnleggende kunnskap og veiledning til deg som har eller tenker på å skaffe deg kjæle- eller hobbydyr. Brosjyrene kan også lastes ned i pdf-format på www.mattilsynet.no

